

Egy régi úr mai szemmel

[Látó, 2011. október]

Arra gondoltam, mostanáig mindenki „komoly” írásokat küldött ebbe az expresszbe, olyanokat tehát, amelyekben alaposan kifejti gondolatait, megfontoltan érvel. Kár tagadni, hogy az ilyen szövegek csupán az olvasók egy rétegét ragadják meg, azokat, akiknek a kultúrája a mélyülés irányába hat.

Egy ankét, jutott eszembe hirtelen, egy ankét konfettisebbé, maibbá tenné ezt a figurát, ezt a Mikes Kelement, aki kultúrától függetlenül sokunk számára jelent valamit. De mit? Megfogalmaztam néhány kérdést, és elküldtem a barátaimnak. Volt, aki válaszolt, akadt, aki nem; volt olyan, aki bővebben indokolt, akadt, aki egyáltalán; volt, aki teljes nevével vállalta, és akadt, aki csak a kezdőbetűivel.

Érdekes szerkesztői kalandot élhettem meg így. És nemcsak – hanem olvasóit is. Céline Dion vagy Sting és Mikes? Száll a kakukk fészkére és Törökországi levelek? A legváratlanabb kapcsolások a legtermékenyebbek is ugyanakkor. Ha egy tanár Mikesről és Rákócziáról kezd áradozni, a fiatalok nagy része hatalmasan unja. Ha Stingről beszél, talán felkapják a fejüket.

Mindenkinek köszönöm a közreműködést.

1. Milyen mai kulturális ikon jut eszedbe Mikesről? (rajzfilmfigura, színész, videoklip, sztár, sportoló stb.) Miért?
2. Milyen helyzetet idéz fel az, amit tudsz róla? (a szomszéd fia, aki felakasztotta magát Spanyolországban, a barátod, aki itthon nem tud élni, de külföldön sem stb.)
3. Van-e olyan mondat, melyet Mikes írt, neked meg végleg a fejedbe vésődött? (Nem a zágonos, az már túlrágott.)
4. Van-e olyan mondat, amelyről Mikes jut eszedbe? Nekem például ez: ... „akadnak a mély múltban, a közelmúltban és a jelenben is írók, akik a szabadságot választották, és idegenben is megőrizték a töretlen nyelvi öntudatot. Elmentek messzire, ahol nem vette őket körül az anyanyelv éltető légköre, de a magukkal vitt nyelvi tartalékból... tudnak lélegezni. Válságos korokban elkövetkezik egy pillanat az író számára, amikor döntenie kell: nyelvi értelemben talán rozsdásodó szavakkal, de szabadon mondja el, amit mondani akar, vagy aszmatikus köntőfalazással, törzsökös anyanyelven hazudjon. Ez csikorgó, kemény pillanat. De nem lehet megkerülni.” (Márai Sándor: Napló, 1975.)

Demény Péter

Keszeg Anna – irodalmár, Kolozsvár.

1. Céline Dion, mert egy nála több mint húsz évvel idősebb férfiért mindent feladott.
2. A klasszikus vicc:
Két bolond beszélget:
– Te mit csináltál tegnap?
– Levelet írtam magamnak.
– Na és mi volt benne?
– Honnan tudjam? Még nem kaptam meg.
3. Megnéztem pontosan, hogy néz ki – tehát:
„Némelyeket az Isten felmagasztal, némelyeket megaláz, és mindeniknek hálákat kell néki adni.”
A 13. levél kezdőmondata.
4. Jellemző mondat Mikesről (nem más írta, de majdnem).
I'm an alien, I'm a Transylvanian.
I'm a young christian nobelman in Tekirdag.

Király Kinga Júlia – író, München

1. Miloš Forman, bár kapásból írom, de mégis, határozottan emblemikus alakja a mindenkori, tehát a különböző okokból történő emigrációnak; és még azért is, mert Mikestől eltérően nem a rabság adta szabadság foglalkoztatja, nem a visszavágyás gondolati és fogalmi származása, nem a retrospektív kíváncsiság, hanem fordítva: annyira beépül a szabadsággal járó új élettérbe, hogy amannak minden mozzanatát önmagába zártan éli meg és éltezi át, az énbe zártságából adódóan pedig a legnagyobb ellentmondásban, a szabad rabságban, vagyis az örületben találja meg a kontinuitást, legyen az konkrét, kórlappal dokumentált, még ha valódiságát tekintve vitatott örület is (Száll a kakukk fészkére), vagy még konkrétabb, a művészi irigység és az ebből kifolyólag elkövetett

bűncselekmény (Amadeus), a konzumidiotizmus örülete (Larry Flynt, a provokátor), a hübrisz, vagyis a vak gőg okozta örület, ami az embert a sorsával szembeszegülni készíti (Ember a Holdon).

2. A saját helyzetemnél közelebbit aligha ismerek: nyelven kívül élek, hogy a nyelvel foglalkozhassam, szabadon, Bajorországban. Az önmagammal folytatott párbeszéd az egyetlen, aminek akkor is van egy következő szekvenciája, ha épp nem magamat figyelem. A többi fémes szabadság, motorszag, metrólejárók.

3. „A meleg házban nem mesterség írni, a kéd leveleit pedig a hideg házban is gyönyörűség olvasni.” (39. levél)

4. Rainer Maria Rilke: Az idegen (Der Fremde)

„S mind elhagyni, mindent, mindig, újra
s vágytalan, csak úgy, sehohsem élvén,
hagyni hírt és birtokot.

Mégis, piacokon, város szélén,

egy-egy kút sikosra járt kövénél

úgy érezte, hogy övé az ott.”

(Radnóti Miklós fordítása)

Láng Orsolya – költő, Kolozsvár

1. Sting: I'm an Englishman in New York című száma (<http://www.youtube.com/watch?v=d27gTrPPAyk&ob=av3e>). A klipben akár Mikes Kelemen is sétálhatna Rodostó utcáin, miközben a szokások különbözőségeiről beszélne, dalszövegében felépítve egy olyan karaktert, aki nemhogy szokásai rabja volna, épp ellenkezőleg: egyedül szokásai jelenthetik számára az otthonos szabadságérzést az idegen környezetben.

2. Azok az internetes naplói, akik egy száműzetés embert próbáló kalandjaként élik meg a külföldön vállalt önkéntes munkát. Innen írják hol megindító, hol humoros hangnemű „jelentéseiket” egy képzelt személynek, azaz minden otthonmaradónak, akik szívszorulva követik az alkalomra életre hívott blogot.

3. „Ezzel maradok kéd köteles, láncos, madzagos, spárgás és zsinoros szolgálója.” (34. levél) (de ha mindenki ezt írja, akkor:)

„Én kédet szeretem, e' jó gondolat. Az egészségre vigyázzon kéd, ez is finum gondolat.” (31. levél)

4. Sokáig keresgéltem Kuncz Aladár Fekete kolostorában, de nem találtam semmit, pedig meg voltam győződve sikeremről... Marad Robert Falcon Scott Naplójának (1912) utolsó feljegyzései közül, a szeretteinek szóló üzenetekből: „Nem félek a haláltól, de szomorú lemondani azokról a szerény örömeimről, amelyeket képzeletben úgy elvonultattam magam előtt vándorutunk nehéz napjaiban. (...) Remélem, ezek a levelek majd csak eljutnak rendeltetésük helyére. (...) Nagyon közel vagyunk a halálhoz, de nem veszítettük és nem fogjuk elveszteni jó kedélyünket.”

Váradai Nagy Pál – író, Kolozsvár

1. Mikes állítólag egy menő blogger, aki a szomszéd WIFI-jén lógva fel-feltölti saját és a főbanánja napi merengéseit. Ha hihetünk a forrásoknak, a legjobb vétel egy fa tövében van, ahová többedmagával összegyűl kipróbálni a legújabb írói kütyüket.

2. Hejj, bezzeg otthon hogy lehetne lopni a fenyőt...

3. Nagyon ritkán olvasok blogokat, úgyhogy nincs. Különböznél is, minden olyan blog gyanús, amihez tudálékos kommenteket írtak (irodalomkritika?)

4. A vicc kedvéért a beszólás, hogy „tudod mit? a NÉNIKÉDDEL szórakozzál”

BM – újságíró, Kolozsvár

1. Tamás Gábor, mert ő is mindig hazavágy.

2. Sajnos, nem idéz fel semmilyen helyzetet.

3. Nincs olyan mondat, sajnos – a Tamási-chatben jobb lennék.

4. Nincs, nekem mindig a Szabó Gyula-könyv, hogy Ostorod volt-e Rodostó című könyve jut eszembe róla.

Kategoria: Mikes expressz
Denumire autor: ***

Látó Szépirodalmi Folyóirat